

VIOLA JÓZSEF

1927–2014

Viola József Kispesten született. Sok mindent próbált: volt színházi titkár, csendéletfestő, filmhívó, segédmunkás, árumozgató, fröccsöntő bedolgozó, talajfúró, moziportás, figuráns és kézirat-előkészítő az Európa Könyvkiadónál. „*Tíz évig voltam rabja időpocsékoló szenvedélynek – írta első verseskötete fülszövegében, ötvenévesen –, és tizenhét éven át hevertem a magány pincéjében. Amikor elindultam valamerre, anyám megbénult. A mankója lettem. Tizenkét éve ennek is.*” Az Európánál ismertem meg közelebbről mint kollégát, de találkoztunk már előbb is, együtt indultunk 1974-ben a NE MONDJ LE SEMMIRŐL című antológiában. Verseit Lator László mutatta be itt. Nem a híres pályatárs semmire sem kötelező jóindulatával, hanem a nem könnyen szerethető, de felfedezni érdemes költőnek kijáró kíméletlen pontossággal. „*Van benne valami Kalibán-szerű. A versei göcsörtösek, tüskések-gubancosak, mint a drót- és fémforgács-bozótok a kültelkek sivár szeméttelpein. [...] Nem tud jól fésülni, csinos-arányos műveket írni. Jobban hasonlítanak a kifakadt keléshez, mint egy illatos májusi rózsához. De hogy rugódozhatna az Úr ösztökéje ellen? Mit csináljon ormóttan, súlyos élményeivel? Mit tegyen az ormóttan élmények sugallta ormóttan képekkel, formátlan szavakkal, szöszörnyekkel? Tehet-e róla, hogy évek óta együtt kell élnie a könyörtelen testi romlás ijesztő jegyeivel? Hogy mindennapos élménye az esendő ember kivédhetetlen veresége? [...] Alapélménye a mindennapok kiüttalan egyformasága, egy csupa nyűg, csupa fal életforma gyötrő szoritása. A rövidlátóan érzékelt, ijesztően felnagyított részletek lidércnyomása. Nála a »mindennap újra kell kezdeni« közhelyes tartalma kínosan kézzelfogható teher. S ha ez el tudja hitetni, a közhely máris megszűnik közhely lenni. Olvassuk csak Az EGÉR LEHETŐSÉGEI-t.*

*Testszűk folyosók lövészárak zeg-zugai.
Fojtógáz tanácstalanság. Egy-egy
óvatlan pillanatban orv rekeszek
ordítás csapóajtaja. Hiába hasogat
a fejsze emlékezet. Az iszap tudás
kibuggyant gennytüsző.*

A szaggatottan lüktető-ziháló, nyomasztó álmoképsor [...] Violánál egy köznap – neki nagyon is köznap – élménysort takar. Olyan csupa feszültség jelenetsort, amely hevével megpörköli, összezugorítja a szavakat, hézagokat szakít az összefüggő beszédbe. Ezek a meghökkentő szóösszetételek, szöszörnyek egy csömörig szemlélt világ vaskosan valóságos részleteihez, kallódó apróságaihoz kötődnek. [...] Viola József egyenetlen költő. Olykor formátlan, zavaros. De úgy zavaros, ahogy a hirtelen áradások. Ahogy a hirtelen felfakadó iszapvulkán. [...] Nemegyszer nyersen, emésztetlenül böffen fel belőle a naponta keservesen, rágatlanul nyeldekelt anyag. De verseit éppen ez a sűrű matéria élteti.”

Negyven év telt el azóta, s bár Viola József nem tétlenkedett, írt versesköteteket, regényeket, novellákat, fordított verseket sokféle antológiába, és egyéb prózák mellett egy nagyszabású tudományos művet, Gerhard J. Bellinger NAGY VALLÁSKALAUZ-át az Akadémiai Kiadónak, amely, alcíme szerint, 670 vallás, egyház és kultusz, világnézeti-vallási mozgalom és társaság, valamint vallásfilozófiai iskola lexikona, költői világának alapvonásai azóta sem változtak lényegesen. Mélységesen hitt az asztrológiában, és

amikor magát kellett jellemeznie, fontosnak tartotta beiktatni ezt az idézetet: „*Saturnus: a korlátozás, elhatárolódás... ellenállás, keménység, az öregség eszményképe... az »idő istene«... a gátlást jelenti, a gondot, a kötelességet, a kemény munkát vagy egyenesen a minőségi próbát. Ő a magányosság szimbóluma – belsőleg mint elhagyatottság, külsőleg mint elválás – az elkülönülés a Te-től... (H. A. Löhlein).*”

Verseiben meggyászolta anyját, megírta „*egy villámszerelem természetrajza*”-t, majd visszatemetkezett a magány pincéjébe. Három verse jelent meg a *Holmiban*. A harmadik így végződött, 1997 szeptemberében:

*„Én. Akiről az idő levásott.
Nem láthat szem, csak képzelet.
Árnyéket hizlal, hisz árnyék.
Akiben múmiák lélegzenek.”*

Várady Szabolcs

A folyóirat a Nemzeti Kulturális Alap és a MOL
támogatásával jelenik meg

Nemzeti Kulturális Alap

